



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105
ของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ ในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

Factors Effect to Rice Productivity and Cost Reduction of Khao Dawk Mali 105 Rice by Collaborative Farming
Farmers in Khok Samrong District, Lop Buri Province

ชีวรรัตน์ มีนาภา (Cheewarat Meenapa)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร 3) การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร 4) ปัญหา และข้อเสนอทางการส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร และ 5) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ อำเภอโคกสำโรง ปี 2564 จำนวน 501 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.06 ได้จำนวน 179 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และทำการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร รวมจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 60.3 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.53 ปี ร้อยละ 81.0 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 68.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนแรงงานรวมในการทำการเกษตรเฉลี่ย 3.34 คน มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 29.56 ปี เคยเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 2.69 ครั้ง จำนวนพื้นที่ทำการปลูกข้าวเฉลี่ย 28.36 ไร่ รายได้ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 106,530.45 บาท/ปี 2) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ไม่เพียงพอ ข้าวหลังเก็บเกี่ยวเพราะทำลายสภาพดินมากที่สุด การได้รับความรู้ด้านการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวผ่านสื่อต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด และเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยกับด้านการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีมากที่สุด 3) เกษตรกรมีการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเป็นพันธุ์บริสุทธิ์มากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาปีละ 1 ครั้ง มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 23.05 กิโลกรัม/ไร่ มีผลผลิตที่เคยได้รับเฉลี่ย 448.99 กิโลกรัม/ไร่ อัตราการใช้ปุ๋ยเฉลี่ย 34.81 กิโลกรัม/ไร่ มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,343.82 บาท/ไร่ 4) เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากในด้านการตลาด คือ ราคาผลผลิตตกต่ำ และเกษตรกรมีข้อเสนอด้านสนับสนุนมากที่สุด โดยเฉพาะการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดิน เช่น พืชตระกูลถั่ว ปอเทือง เป็นต้น 5) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร ประสบการณ์ทำนาข้าว และความรู้ของเกษตรกร เมื่อจำนวนแรงงานรวมในภาคการเกษตรลดลง และประสบการณ์ในการทำนาข้าวลดลง การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เกิดจากเกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตมากขึ้น ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อทุ่นแรงมากขึ้น และเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำนามานาน มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดการยอมรับและการเรียนรู้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวน้อยลง เมื่อความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มขึ้นการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีความรู้ มีความใฝ่เรียนรู้อยู่แล้ว เป็นผู้ที่ส่งเสริมประสบการณ์มานาน โดยที่เกษตรกรเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ จะเปิดใจยอมรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ อยู่เสมอ

คำสำคัญ การส่งเสริมการเกษตร ลดต้นทุนข้าว เพิ่มผลผลิตข้าว ข้าวขาวดอกมะลิ 105

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Cheewarat.Meenapa@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Benchamas.Yoo@stou.ac.th



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, and economic conditions of farmers 2) knowledge, knowledge resource, and opinion in rice cultivation cost reduction and productivity increase of farmers 3) the Practices in rice cost reduction and productivity increase of farmers 4) problems and suggestions of the extension guidelines in the practices in rice cost production and productivity increase of farmers and 5) factors relating to Practices in rice cost production and productivity increase of farmers. This research was a survey research. The population of this study was 501 Dok Mali 105 rice production farmers who were members of collective rice farming in Khok Samrong district in the year 2021. The sample size of 179 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.06 and simple random sampling method by using lotto picking. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, standard deviation, and multiple regression analysis. The focus group was conducted with 15 farmer group and agricultural extension officers and the data was analyzed by using classification. The results of the research found out that 1) 60.3% of farmers were female with the average age of 57.53 years old, 81.0% married, 68.1% completed primary school education, the average total number of labor in the farming was 3.34 people, and the average experience in rice production was 29.56 years. They had the average training attendance of 2.69 times, had the average rice production area of 28.36 Rai, and earned the average income from rice production of 106,530.45 Baht/year. 2) Farmers had knowledge about practice in rice cost reduction and productivity increase, overall, at the high level with the knowledge that they should not burn rice straws after the harvest as the activity would destroy the soil condition the most. They received the knowledge regarding Practices in rice cost reduction and productivity increase through various media, overall, at the low level. Farmers received the knowledge from personal media the most. Farmers thought about rice cost reduction and productivity increase, overall, at the high level with the most agreeable topic on seeds. 3) Farmers had practice in rice cost reduction and productivity increase, overall, at the high level with the practice that they use high quality rice seeds, pure breed the most. Most of the farmers produced rice 1 time per year, collected the rice seeds for personal use, had the average of rice seed usage ratio of 23.05 kilogram/Rai, had the average productivity received of 448.99 kilogram/Rai, had the average of fertilizer ratio of 34.81 kilogram/Rai, and had the average rice production cost of 3,343.82 Baht/Rai. 4) Farmers faced with the problem at the high level in marketing aspect which included low product price. They suggested that they wanted the support the most especially on the aspect of the support on soil improvement plant seeds such as legumes, Sunn hemp etc. 5) Factor relating to Practices for rice cost reduction and productivity increase of farmers had the 1 independent variable, which was related at statistically significant level of 0.05, was the total number of labors in the farming. The 2 independent variables which related at statistically significant level of 0.01 were experience in rice production and knowledge about Practices in rice cost reduction and productivity increase.

Keywords: Agricultural extension, Rice cost reduction, Rice productivity increase, Dok Mali 105



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก ประเทศไทยมีการผลิตข้าวเป็นพืชหลัก ในปี 2562-2563 มีปริมาณการส่งออก 5.50 ล้านตัน คิดเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจาก อินเดียและเวียดนาม ตามลำดับ สถานการณ์การผลิตข้าวของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากราคาข้าวมีแนวโน้มสูงขึ้น และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของภาครัฐเป็นแรงจูงใจ เกษตรกรรายย่อยที่เป็นผู้ผลิตที่สำคัญส่วนใหญ่ของประเทศประสบปัญหารายได้ต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง และสินค้าไม่มีคุณภาพ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ประเทศไทยเคยเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลกมานาน ต่อมาการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวทั่วโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดคู่แข่งในการผลิตและส่งออกข้าวในตลาดโลกมากขึ้นทั้ง เวียดนาม และ อินเดีย ทำให้ต้องมาพิจารณาว่าระดับการส่งออกข้าวของไทยลดลงมาอันดับ 2 และ 3 ในหลายปีที่ผ่านมาเกิดจากปัจจัยสิ่งใด แล้วพบว่าราคาข้าวส่งออกของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง อันเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตข้าวของไทยสูง และผลผลิตข้าวไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่งมาก

จังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ปลูกข้าวในแต่ละปีเป็นปริมาณมากของจังหวัดในภาคกลาง โดยมีพื้นที่มากกว่า 700,000 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) อำเภอโคกสำโรงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีการเพาะปลูกข้าวปริมาณพื้นที่มากกว่า 120,000 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอโคกสำโรง, 2564) ข้าวหอมมะลิพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นข้าวที่ปลูกในจังหวัดลพบุรีเป็นส่วนใหญ่ และปัญหาในการผลิตคือต้นทุนการผลิตข้าวสูง ในภาพรวมทำให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ยังมีรายได้ต่ำแม้ว่าข้าวพันธุ์นี้เป็นข้าวที่เป็นที่ต้องการของตลาดอยู่มาก

ปัญหานี้ภาครัฐได้มีการจัดทำนโยบาย เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ ร่วมกันวางแผนการผลิต และการบริหารจัดการการผลิต เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน เน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอโคกสำโรงจึงเกิดการรวมกลุ่มเป็น “เกษตรกรนาแปลงใหญ่” เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตให้สามารถลดต้นทุนการปลูกข้าวลง ขณะเดียวกันก็ได้ผลผลิตข้าวที่สูงและข้าวมีคุณภาพดีสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งการดำเนินการโครงการนาแปลงใหญ่นี้ จำเป็นต้องศึกษาประสิทธิภาพการจัดการด้านการผลิตข้าวของเกษตรกร ให้ได้ผลผลิตดี และต้นทุนต่ำหรือสามารถลดต้นทุนการผลิตได้

จากปัญหาดังกล่าวจึงควรทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ ในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตการผลิตข้าว ศึกษาการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าว ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ต่อไป เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพและสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายความสำเร็จของงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะทางการส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ อำเภอกันทรารมย์ ปี 2564 จำนวน 501 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.06 ได้จำนวน 179 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร ตอนที่ 3 การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร ทดสอบค่าความตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.99 และหาความเที่ยง (Reliability) โดยทดสอบกับเกษตรกร จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลไปทดสอบหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) ตามวิธีของ Cronbach โดยทดสอบในประเด็นแหล่งความรู้ ความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละตอน ได้ค่าระหว่าง 0.839-0.923 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และทำการสนทนากลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร รวมจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 60.3 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.53 ปี ร้อยละ 81.0 มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนแรงงานรวมในการทำการเกษตรเฉลี่ย 3.34 คน มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 29.56 ปี เคยเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 2.69 ครั้ง จำนวนพื้นที่ทำการปลูกข้าวเฉลี่ย 28.36 ไร่ รายได้ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 106,530.45 บาท/ปี

2. ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

2.1 ความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า เกษตรกรตอบได้ถูกต้องเฉลี่ย 10.63 ข้อ เกษตรกรร้อยละ 43.6 ตอบได้ถูกต้อง 10-12 ข้อ มีความรู้ในระดับมาก



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

รองลงมาร้อยละ 28.5 ตอบได้ถูกต้อง 7-9 ข้อ มีความรู้ในระดับปานกลาง และร้อยละ 25.7 ตอบได้ 13-15 ข้อ มีความรู้ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ โดยระดับความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรเมื่อนำผลคะแนนมาพิจารณา พบว่า มีความรู้ความเข้าใจ ในประเด็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ร้อยละ 96.1 ไม่เผาฟางข้าวหลังเก็บเกี่ยวเพราะทำลายสภาพดิน ร้อยละ 93.3 ต้องรักษาระดับน้ำในช่วงที่ข้าวแตกกอช่วงข้าวออกดอกและช่วงสร้างรวงอ่อน และ ร้อยละ 93.3 ก่อนนำข้าวไปเก็บต้องลดความชื้นของเมล็ดลงเหลือ 13-14 เปอร์เซ็นต์ มิฉะนั้นข้าวจะเสียหายจากแมลงและเชื้อรา

2.2 แหล่งความรู้ที่ได้รับ เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร โดยภาพรวมได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในระดับน้อย โดยแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับส่วนใหญ่จากสื่อบุคคลมากที่สุด โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับรองลงมา คือได้รับจาก สื่อสารมวลชน สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นของเกษตรกร เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ได้แก่ 1) การปลูกข้าวควรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ตรงตามพันธุ์ 2) ควรเลือกพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญในแต่ละพื้นที่ เพื่อป้องกันการระบาดของ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกควรเป็นพันธุ์บริสุทธิ์มีความงอกไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ และ 3) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกควรเป็นพันธุ์บริสุทธิ์มีความงอกไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

3. การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

3.1 ลักษณะการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาปีละ 1 ครั้ง มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง เกษตรกรไม่ได้ทำการทดสอบเปอร์เซ็นต์การงอกของเมล็ด มีผลผลิตที่เคยได้รับเฉลี่ย 448.99 กิโลกรัม/ไร่ ลักษณะพื้นที่ปลูกเป็นที่ราบลุ่ม ทำการปลูกโดยวิธีหว่านข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดินเหนียว ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำนา มีต้นทุนการผลิตข้าวในรอบการเพาะปลูก ปี 2564 เฉลี่ย 3,343.82 บาท/ไร่

3.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเป็นพันธุ์บริสุทธิ์มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 17.62 ข้อ เกษตรกรร้อยละ 44.7 มีการปฏิบัติ 16-20 ข้อ มีการปฏิบัติในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 31.3 มีการปฏิบัติ 11-15 ข้อ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และร้อยละ 20.7 มีการปฏิบัติ 21-25 ข้อ มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

4. ปัญหา และข้อเสนอความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

4.1 ระดับความเป็นปัญหาในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาดมากที่สุด ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ จำนวนผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ และตลาดรับซื้อผลผลิตมีไม่เพียงพอ ตามลำดับ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4.2 ข้อเสนอความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อเสนอแนะที่เกษตรกรเห็นด้วยมากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดิน เช่น พืชตระกูลถั่ว ปอเทือง เป็นต้น

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณความสัมพันธ์ของตัวแปรกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร (Y)

n = 179

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่	7.155	1.722	0.087
X ₁ = เพศ (ชาย = 0, หญิง = 1)	-0.249	-0.424	0.672
X ₂ = อายุ (ปี)	0.050	1.419	0.158
X ₃ = ระดับการศึกษา	0.157	1.946	0.053
X ₄ = ประสบการณ์การทำนาข้าว (ปี)	-0.082	-3.099*	0.002
X ₅ = การเข้ารับการอบรม (ครั้ง)	-0.041	-0.351	0.726
X ₆ = จำนวนพื้นที่ทำการปลูกข้าว (ไร่)	0.013	0.978	0.330
X ₇ = จำนวนแรงงานรวมในภาคการเกษตร (คน)	-0.515	-2.408*	0.017
X ₈ = ความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว	0.728	4.946**	0.000
X ₉ = แหล่งความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว	0.379	0.575	0.566
X ₁₀ = ความคิดเห็นในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว	0.255	0.519	0.605
X ₁₁ = ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว	-0.008	-0.011	0.991

- ตัวแปรตาม

Y = การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

R² = 0.318 SEE = 3.520 F = 7.071 Sig. of F = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ ความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว แหล่งความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ความคิดเห็นในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว และปัญหาเกี่ยวกับการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

เพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร พบว่า จากตัวแปรอิสระ 11 ตัวแปร มีตัวแปรอิสระ 8 ตัวแปร มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ จำนวนแรงงานรวมในภาคการเกษตร มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ประสบการณ์การทำนาข้าว และความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว โดยมีค่า $R^2 = 0.318$ คือ ความสามารถในการทำนายของสมการ แสดงว่าจากสมการดังกล่าวเมื่อแทนค่าตัวแปรอิสระ (X) ทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม (Y) ได้ร้อยละ 31.8

เมื่อจำนวนแรงงานรวมในภาคการเกษตรลดลง และประสบการณ์ในการทำนาข้าวลดลง การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เกิดจากเกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตมากขึ้น ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อทุ่นแรงมากขึ้น และเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำนามานาน มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดการยอมรับและการเรียนรู้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวน้อยลง เมื่อความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มขึ้นการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีความรู้ มีความใฝ่เรียนรู้อยู่แล้ว เป็นผู้ที่ยอมรับประสบการณ์มานาน โดยที่เกษตรกรเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ จะเปิดใจยอมรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ อยู่เสมอ โดยมีสมการพยากรณ์ดังนี้

$$Y = 7.749 - 0.246X_1 + 0.053X_2 + 0.203X_3 - 0.082X_4 - 0.070X_5 + 0.013X_6 - 0.519X_7 + 0.739X_8 + 0.403X_9 + 0.240X_{10} + 0.000X_{11}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของ อาริยา นาคแก้ว (2562, น.71) ศึกษาการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเพราะว่าเกษตรกรเพศหญิงเลือกที่จะประกอบอาชีพไถ่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น และประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 57.53 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ สุอาภา สุกุลนิวัติ (2562, น.93) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.99 ปี เป็นเพราะว่าเกษตรกรจัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพนี้มายาวนาน และคนรุ่นใหม่ไม่ได้หันมาประกอบอาชีพทำนาแล้ว

เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อาริยา นาคแก้ว (2562, น.71) พบว่า สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ผู้ให้ข้อมูลจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นเพราะว่าเกษตรกรทำนาได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 29.56 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์สิทธิ์ ศรีวิชัย (2560, น. 93) พบว่า ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 26.93 ปี เป็นเพราะสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการทำนาและมีการสานต่ออาชีพทำนามาตั้งแต่อยู่ในวัยทำงานและสะสมประสบการณ์มาจนถึงวัยสูงอายุซึ่งทำให้มีประสบการณ์สูง



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

เกษตรกรเคยเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 2.69 ครั้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.107) ศึกษาการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ทั้งหมดเคยได้รับการฝึกอบรม ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรม 5 ครั้งขึ้นไป เป็นเพราะเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มมากและ ไม่ได้ถูกเลือกเป็นเป้าหมายเพื่อเข้ารับการอบรม การอบรมกระจายไปในสมาชิกและกลุ่มอื่น

เกษตรกรมีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.34 คน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงกมล เริ่มตระกูล (2555, น.87) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานที่ใช้ปลูกข้าวระหว่าง จำนวนเฉลี่ย 6.62 คน เป็นเพราะว่าในแต่ละครอบครัวเป็น ครอบครัวขนาดเล็กและมีการส่งให้บุตรหลานในครัวเรือนเพื่อศึกษาต่อและทำงานภายนอกพื้นที่ จึงต้องมีการจ้างแรงงานในการทำการเกษตร

เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ทำการปลูกข้าวเฉลี่ย 28.36 ไร่ มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 20.28 ไร่ ส่วนใหญ่ถือครองที่ดินเป็นของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.107) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 24.48 ไร่ เป็นเพราะว่าครอบครัวมีการแบ่งที่ดินทำกินให้กับบุตรหลาน และสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีการผลิตข้าวเป็นหลักจึงมีพื้นที่แปลงนาติดกันทำให้มีจำนวนพื้นที่ในการทำนามาก

2. ความรู้ แหล่งความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนามานาน และเกษตรกรได้รับการอบรมความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด เกษตรกรได้รับความรู้สม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์สิทธิ์ ศรีวิชัย (2560, น. 94) พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวในระดับมาก

เกษตรกรได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้ประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด เนื่องมาจากเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ผู้ปลูกข้าวซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีครัวเรือนอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ทำให้มีการกระจายข่าวสารเมื่อมีการพบปะกัน และเมื่อมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม เกษตรกรสมาชิกกลุ่มที่รวมตัวกันจะได้รับการส่งเสริมจากสื่อบุคคลได้ง่าย สะดวก สอดคล้องกับการศึกษาของเบญจวรรณ คงคา (2557, น.88) พบว่า การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในระดับมาก จากด้านสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ ผู้นำชุมชน อบต. และเพื่อนบ้าน

เกษตรกรมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นต่อด้านเมล็ดพันธุ์มากที่สุด เป็นเพราะว่าเกษตรกรมีความเข้าใจในการเตรียมเมล็ดพันธุ์ก่อนนำไปใช้เพาะปลูก ซึ่งเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกรในกลุ่มนาแปลงใหญ่ที่ผลิตไว้เพื่อนำไปใช้เป็นเมล็ดพันธุ์เป็นหลัก ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วริศรา ทรัพย์เกษม และ สุพัตรา ศรีสุวรรณ (2560, น.121) ศึกษา ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีการผลิตข้าวในศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อเทคโนโลยีการผลิตข้าวในด้านการเก็บเกี่ยวมากที่สุด

3. การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตข้าวมีหลากหลายด้าน ทั้งด้านการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงดินและเตรียมดินในการเพาะปลูก การกำจัดวัชพืชและการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการบันทึกบัญชีฟาร์ม อาจจะเป็นข้อควรปฏิบัติในการ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ผลิตข้าวแต่ละรอบการเพาะปลูกที่เกษตรกรควรคำนึงถึงและปฏิบัติกันอยู่ก่อนแล้ว สอดคล้องกับการศึกษาของ อาริยา นาคแก้ว (2562, น.73) พบว่า สมาชิกนาแปลงใหญ่ โดยภาพรวม มีการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ มีการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ ข้าวที่มีคุณภาพดี ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ต้านทานโรคและแมลง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4. ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีปัญหามาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง ราคาที่จำหน่ายได้เป็นไปตามกลไกการตลาด ซึ่งเกษตรกรนำข้าวไปขายทันทีหลังเก็บเกี่ยวไม่สามารถลดความชื้นข้าวเปลือกให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน เนื่องจากต้องการนำเงินไปใช้ลงทุนต่อ จึงทำให้ขายข้าวได้ราคาต่ำ และเกษตรกรขาดความรู้ในการจำหน่ายข้าวในช่องทางต่างๆ ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อาริยา นาคแก้ว (2562, น.74-75) พบว่า ปัญหาของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด คือ แหล่งน้ำ มีไม่เพียงพอ ฝนทิ้งช่วงนาน ขาดการจัดการน้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแรงงานในการปลูกหรือเตรียมดิน ราคาปุ๋ยในท้องตลาดที่สูงขึ้น ไม่มีการผลิตปุ๋ยหรือวัสดุปรับปรุงดินไว้ใช้เอง ขาดความรู้ในการใช้สารป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าว ขาดและความรู้ในการจัดการแบบผสมผสานตามลำดับ

เกษตรกรมีข้อเสนอความต้องการแนวทางการส่งเสริม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมด้านการสนับสนุนมากที่สุด ได้แก่ 1) ส่งเสริมการปรับปรุงดินด้วยการจัดหาแหล่งเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดิน 2) จัดหาแหล่งเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีเป็นปัจจัยการผลิตให้เกษตรกร 3) ควรสนับสนุนการจัดการแหล่งน้ำใน ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิษฎา พรหมินทร์ (2562, น.105) ศึกษาการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ตำบลชาติ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขุดเจาะบ่อบาดาล ขยายคลองส่งน้ำให้มีขนาดใหญ่ เพื่อลดปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำนา เกษตรกรต้องการความรู้ในการขยายตลาดเพิ่มเติม เพื่อมีทางเลือกในการขายข้าว อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีสภาพพื้นที่การเพาะปลูกข้าวไม่เหมาะสม ขาดแคลนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิตข้าวมีแนวโน้มสูงขึ้น เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีมีไม่เพียงพอ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกร และมีการศึกษาช่องทางการจำหน่ายเพื่อสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการ และควรมีการส่งเสริมด้านความรู้อบรมให้ความรู้ พาศึกษาดูงาน การสร้างการรับรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์กำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน เพื่อนำมาใช้กับของตนเองเกิดการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร ประสบการณ์ทำนาข้าว และความรู้ของเกษตรกร เมื่อจำนวนแรงงานรวมในภาคการเกษตรลดลง และประสบการณ์ในการทำนาข้าวลดลง การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เกิดจากเกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตมากขึ้น ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อทุ่นแรงมากขึ้น และเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำนาข้าวมานาน มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดการยอมรับและการเรียนรู้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวน้อยลง เมื่อความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มขึ้นการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีความรู้ มีความใฝ่เรียนรู้อยู่แล้ว เป็นผู้ที่สั่งสมประสบการณ์มานาน โดยที่เกษตรกรเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ จะเปิดใจยอมรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ อยู่เสมอ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

5.1 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความรู้ในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มขึ้นการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดวงกลม เริ่มตระกูล (2555, น.97-98) พบว่า ระดับความรู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกันกับการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวในเชิงความคิดเห็น คือ เกษตรกรที่มีความรู้สูงจะมีการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวในเชิงความคิดเห็นมาก เป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีความรู้ มีความใฝ่เรียนรู้อยู่แล้ว เป็นผู้ที่ส่งเสริมประสบการณ์มานาน โดยที่เกษตรกรเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ รวมถึงได้รับความรู้จากสื่อบุคคล โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด เกษตรกรเปิดใจยอมรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ อยู่เสมอ ส่งผลให้เกิดการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตข้าวเพิ่มมากขึ้น

5.2 ประสบการณ์การทำนาข้าว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว กล่าวคือ เมื่อประสบการณ์การทำนาข้าวของเกษตรกรลดลง การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำนามานาน จะมีแนวทางการปฏิบัติแบบเดิมที่เคยทำต่อกันมาตามความเคยชิน มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดการยอมรับและการเรียนรู้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวน้อยลง มีการปฏิบัติแบบเดิมที่เคยทำต่อกันมา ไม่ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม ส่งผลต่อการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว

5.3 จำนวนแรงงานในการปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวชาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว กล่าวคือ เมื่อจำนวนแรงงานในการปลูกข้าวลดลง การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีการหาวิธีการปฏิบัติที่ใช้แรงงานคนได้เพียงพอและมีการจัดการแรงงานคนในการผลิตข้าว โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตมากขึ้น ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อทุ่นแรงมากขึ้น ส่งผลต่อการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรไม่สามารถควบคุมระดับน้ำได้เนื่องจากเป็นนาอาศัยน้ำฝน ไม่มีแหล่งน้ำ ในแปลงนา ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ดังนั้นเกษตรกรควรวางแผนการปลูกข้าว หาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทำนาให้เพียงพอต่อรอบการผลิต เพื่อป้องกันปัญหาในช่วงฤดูแล้ง ฝนทิ้งช่วง ที่ส่งผลต่อความเสียหายต่อผลผลิต

2) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการจำหน่ายข้าวในรูปแบบข้าวเปลือกมากที่สุด ดังนั้นเกษตรกรควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกข้าว โดยวางแผนการผลิตด้านการตลาดและควบคุมดูแลรักษาตลอดการปลูกข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของตลาด



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

3) จากการวิจัยพบว่า จำนวนแรงงานในการทำนาข้าวส่งผลต่อการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ดังนั้น เกษตรกรควรใช้เทคโนโลยีเพื่อการเพาะปลูกข้าว โดยนำเครื่องจักรกลการเกษตรมาปรับใช้ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเพาะปลูกข้าวจนถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อทดแทนแรงงานภาคการเกษตร อาจจะต้องลงทุนสูงในระยะแรก แต่ใช้งานได้สม่ำเสมอในการดำเนินงาน เพื่อลดต้นทุนในระยะยาว

4) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการควบคุมน้ำ และการใช้เมล็ดพันธุ์ ดังนั้น เกษตรกรควรปรับใช้องค์ความรู้ทางเกษตร โดยนำความรู้ด้านการเตรียมดิน การวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน การใช้ปุ๋ยสั่งตัด และการใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อกำจัดศัตรูพืช โรค และแมลง มาปรับใช้ในการเพาะปลูกข้าว เพื่อลดต้นทุนในการเพาะปลูกที่ไม่ถูกต้อง

5) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรพบปัญหาด้านการรวมกลุ่ม การบริหารกลุ่มบางส่วนไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่อง ดังนั้น เกษตรกรควรมีการดำเนินงานร่วมกัน ควรมีการวางแผนดำเนินงานล่วงหน้ากับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการเพาะปลูก เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เกษตรกรต้องตระหนักถึงความสำคัญในการรวมกลุ่ม การดำเนินการกลุ่ม การประชุมต่างๆ ต้องให้ความร่วมมือ และสร้างความสามัคคีร่วมกัน

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการควบคุมน้ำในแปลงนา ขาดความรู้เรื่องอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ตามคำแนะนำ และขาดความรู้การใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีที่มีอัตราการงอกสูง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำ และทราบถึงปัญหาระหว่างการเพาะปลูกข้าว อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพทำนา

2) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตข้าวจากแหล่งความรู้ประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด ภาพรวมของแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เจ้าหน้าที่นักส่งเสริมการเกษตรควรเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสื่อของเกษตรกรโดยใช้สื่อผสม เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวให้กับเกษตรกร และพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับเกษตรกรเพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมต่อไป

3) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านเมล็ดพันธุ์มากที่สุด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรส่งเสริมการปลูกข้าวเพื่อจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มมาตรฐานการรับรองคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตด้วย

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านการตลาดมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการจำหน่ายผลผลิต ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและได้รับรองมาตรฐาน หาแหล่งจำหน่ายสินค้า และส่งเสริมให้ความรู้ในด้านการแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มความหลากหลายของสินค้า

2) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอความต้องการของเกษตรกรในด้านการสนับสนุนในการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมต่อการทำปุ๋ยไว้ใช้เอง รวมทั้งสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว และปัจจัยการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และตรงความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้สินค้าได้รับรองมาตรฐาน และเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

3) จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแนวทางการ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ส่งเสริมเกษตรกรตามเกษตรกรกลุ่มที่มีความรู้ระดับมาก ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดแก่เกษตรกรคนอื่นๆต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินการโครงการอื่นๆ โดยเพิ่มจำนวนตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์และหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวที่เหมาะสมเฉพาะพื้นที่ เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร และใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่เทคโนโลยีต่อไป

2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อจะได้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร พงษ์พานิช. (2562). การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี วิทยานิพนธ์ (ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). แผนปฏิบัติราชการประจำปี 2565 ของกรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ดวงกมล เริ่มตระกูล. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจวรรณ คงคา. (2557). การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรศรา ทรัพย์เกษม, สุพัตรา ศรีสุวรรณ. (2560). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเทคโนโลยี การผลิตข้าวในศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 48(1), 118-126.
- ศักดิ์สิทธิ์ ศรีวิชัย. (2560). แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรอำเภอโคกสำโรง. (2564). ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2562. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://co-farm.doae.go.th/profilesamplst.php>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
- สุอาภา สกุนินดี. (2562). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

อภิขญา พรหมมินทร์. (2562). การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ตำบลตาชีด อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
อารียา นาคแก้ว. (2562). การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

